

บทเรียนจากการจลาจล

วันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2552

หน้า 6

การประชุมของคนเสื้อแดงและการจลาจลที่เกิดขึ้นให้บทเรียนหลายประการที่น่าสนใจและพึงสำเหนียกสำหรับทุกฝ่าย

บทเรียนแรกก็คือปัญหาที่ทางวิชาการเรียกว่า Principal-agent problem (ปัญหาเรื่องตัวหลักกับตัวแทน)

เมื่อคนต้องการขายบ้านหรือให้เช่าบ้านหรือขายรถยนต์ โดยมีการจ้างเอเยนต์เป็นตัวแทน ตัวหลัก (เจ้าของ) มักเชื่อว่าเอเยนต์จะดูแลผลประโยชน์ให้ตนเองอย่างดีที่สุด เพราะได้รับผลประโยชน์เป็นส่วนแบ่งของรายได้

แต่ในความเป็นจริงแล้วเอเยนต์ไม่ทำอย่างดีที่สุดเพื่อประโยชน์ของตัวหลักเนื่องจากเอเยนต์มีแรงจูงใจที่ต่างไปจากที่ตัวหลักเข้าใจ เช่น เอเยนต์เป็นตัวแทนของตัวหลักหลายราย มักเลือกทำงานให้รายที่ให้ผลประโยชน์สูงก่อนและเลือกกระทำในลักษณะที่ทำให้ตนเองได้รับผลประโยชน์สูงสุดโดยตัวหลักไม่รู้ ทักทักเอาว่าเอเยนต์จะดูแลผลประโยชน์ให้เป็นอย่างดี จึงมั่นใจและคอยจนแห้งตายไปก่อนที่จะขายหรือให้เช่าได้ในราคาที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น

ปัญหา Principal-agent นี้ครอบคลุมไปถึงเรื่องผู้ถือหุ้น (ตัวหลัก) กับผู้บริหารบริษัท (เอเยนต์) ประชาชน (ตัวหลัก) กับผู้แทนราษฎรหรือรัฐบาล (เอเยนต์) นายจ้าง (ตัวหลัก) กับลูกจ้าง (เอเยนต์) และผู้ชุมนุม (ตัวหลัก) กับแกนนำ (เอเยนต์)

หัวใจของปัญหาอยู่ตรงที่ตัวหลักไม่สามารถบังคับหรือจูงใจได้เพียงพอ หรือไม่สามารถตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพว่าเอเยนต์ทำงานเป็นตัวแทนให้ตนเองได้อย่างดีที่สุดหรือไม่ การที่ทั้งสองฝ่ายได้รับข้อมูลไม่ทัดเทียมกัน หรือที่เรียกว่า asymmetric information

(ภาษาแขกที่ใช้โดยคนไทยเรียกว่า "สารสนเทศสมบูรณ์") กล่าวคือเอเยนต์จะรู้ข้อมูลดีกว่าตัวหลักเสมอเป็นลักษณะประกอบที่ทำให้เกิดปัญหา Principal-agent ขึ้น

ในกรณีของการว่าจ้างเป็นตัวแทนทำธุรกิจ เอเยนต์จะมีข้อมูลที่กว้างขวางและลึกซึ้งกว่าตัวหลักหรือผู้ว่าจ้างในเรื่องราคา สินค้า คู่แข่ง คุณภาพของสินค้าคู่แข่ง รสนิยมของผู้ซื้อ ฯลฯ ทั้งนี้ เนื่องจากธรรมชาติของงานที่แต่ละฝ่ายทำ เอเยนต์ทำอยู่ทุกวันจึงมีความรู้และมีความเชี่ยวชาญกว่าตัวหลักที่นานปีทีหนจึงจะกระทำ

ในการชุมนุมประท้วง ผู้ชุมนุมบางส่วนอาจรู้ข้อมูลลึกๆ เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการชุมนุม แต่ถึงกระนั้นก็ตาม จะไม่มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลอื่นๆ เกี่ยวกับการชุมนุมอย่างแน่นอน เมื่อผู้ชุมนุมรวมกันอยู่ในที่เดียวหรือกระจายอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งจึงไม่รู้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกของการชุมนุม

ที่เรียกกันว่า "หลอก" ผู้ชุมนุมจึงหมายถึงการที่ผู้ชุมนุมไม่รู้ข้อมูลที่แท้จริงอย่างทัดเทียมกับแกนนำ ทั้งโดยการตั้งใจปิดบังและถูกปิดตาโดยธรรมชาติของการชุมนุมอยู่ในที่ใดที่หนึ่ง

ปัญหา Principal-agent เกิดขึ้นเสมอและเกิดได้โดยง่าย เพราะแกนนำต่างคนก็ต่างมีวาระซ่อนเร้นของตนเองอยู่โดยธรรมชาติของการนำชุมนุม ผู้ชุมนุม (ตัวหลัก) ไม่อาจล่วงรู้ได้ครบถ้วน ดังนั้น "การเข้ารุกเข้าพง" ของผู้ชุมนุมกล่าวคือแม้แต่ไว้วางใจอย่างผิดๆ ว่าแกนนำจะทำเพื่อประโยชน์ของผู้ชุมนุมอย่างแท้จริงจึงเกิดขึ้น (เช่น โทธธแค้นว่าชุมนุมกันมาหลายวันจู่ๆ ก็ยอมสลายอย่างง่ายดาย)

ผู้เคยเข้าชุมนุมจะรู้ว่าในขณะชุมนุมนั้น ข้อมูลส่วนใหญ่จะซึมซับเข้าไปในผู้ชุมนุมผ่านแกนนำเท่านั้น เนื่องจากข้อมูลจากภายนอกถูกปิดกั้นโดยอัตโนมัติและโดยความจงใจของแกนนำ อารมณ์ร้อนอย่างขาดเหตุผลจึงเกิดขึ้นได้ไม่ยากนัก

บทเรียนที่สองคือความเป็นจริงของกฎในโลกตะวันตกที่เรียกว่า James's Law ซึ่งระบุว่า "มนุษย์ทั่วไปจะเชื่ออย่างที่ว่าตัวเองปรารถนาจะเชื่อ" หรือพูดเป็นภาษจิตวิทยาว่า Perception is selective (เราเลือกที่จะรับรู้รับทราบ)

ข้อเท็จจริงนี้ทำให้มนุษย์จำนวนมากไม่เคยเห็นว่าตนเองมีจุดบกพร่อง เห็นว่าลูกของตนเองเลวเลิศที่สุด คนที่เรารักชื่นชมมันดีที่สุดในใจไม่มีอะไรตำหนิได้เลย เสียงร้องเพลงของเรานั้นเพราะที่สุด (คนอื่นคิดว่าเป็นเสียงว่ากำลังถูกเชือด) "ความรักทำให้ตาบอด" เมื่อรักใครแล้วอะไรๆ ของเขาก็ ดีหมด ฯลฯ

ลักษณะทางจิตวิทยาของมนุษย์เช่นนี้ จึงทำให้มนุษย์ถูกหลอกง่ายที่สุดและคนที่หลอกได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุดก็คือตนเอง เฉพาะมนุษย์ที่มีปัญญา มีสติ และสามารถยอมรับจุดอ่อนของตนเองได้เท่านั้นจึงจะสามารถก้าวพ้น James's Law ไปได้

การที่รัฐบาลบอกว่าไม่มีคนตายโดยถูกทหารยิง คนจำนวนหนึ่งที่ไม่มียันมีสติและมีปัญญาจึงไม่เชื่อและไม่เชื่อไปตลอด สำหรับคนกลุ่มนี้นอกจาก James's Law จะทำงานได้อย่างแข็งขันแล้ว ความมีเหตุมีผลก็ยังออกไปทางหน้าตาอีกด้วย ("ถึงไม่เห็นศพ ไม่มีคนมารายงานว่าตาย ก็มั่นใจว่ามีคนตายโดยทหารยิงแน่นอน และไม่ใช่อิงด้วยปืนฉีดน้ำด้วย")

ภาครัฐจึงจำเป็นต้องทำงานหนักสู้กับ James's Law ในเรื่องคนตายที่ถึงปัจจุบันยังไม่มียหลักฐานตรงข้ามกับสิ่งที่ภาครัฐบอก กฎนี้ทำงานอยู่ตลอดเวลาในทุกประเทศ (เช่น ประธานาธิบดีเคนเนดีถูกฆ่าโดยกลุ่มคนที่วางแผนมาเป็นอย่างดี การมีสัตว์ประหลาด Loch Ness ในทะเลสาบในสกอตแลนด์สามเหลี่ยมเบอมีวดา UFO พญานาคมีอยู่ใต้ลำโขง ฯลฯ)

บทเรียนสุดท้ายก็คือข้อมูลข่าวสารและผู้นำประเทศที่มีความสามารถในการสื่อสารกับประชาชนเป็นหัวใจสำคัญของการแก้ไขปัญหาการจลาจล ลองจินตนาการว่าถ้า นายกษัตริย์ ไม่ออกมาให้ชาวบอชๆ โดยชี้แจงอย่างชัดเจน จริงใจ และมั่นใจในการควบคุมสถานการณ์หรือพูดสั้นๆ ก็คือมีความเป็นผู้นำแล้ว สถานการณ์ปัจจุบันจะกลียุคปานใดเพราะความสับสนของข้อมูล ข่าวลือ การขาดข้อมูล ปัญหา Principal-agent การทำงานของ James's Law ฯลฯ จะร่วมกันแสดงมหาอิทธิฤทธิ์

ถ้าจะขอบคุณผู้ตั้งใจก่อการจลาจลสักคนน่าจะเป็นผู้คิดเอารถชนก๊าซ 3 คัน คันละ 8 ตัน มาจอดข้างโรงพยาบาลสงฆ์ใกล้แฟลตดินแดง และในขอยorangน้ำ เพราะเป็นสิ่งที่สังคมนี้รับไม่ได้กับจิตใจที่เป็นอกุศลกับคนไทยด้วยกันเองขนาดนั้น จนทำให้คนที่มิใช่เป็นกลางหันหลังให้กับผู้ชุมนุม นี่คือนิทรรศการแห่ง "ความเวอร์" ที่สุดอันตราย

โอบามา (อายุ 46 ปี) ถึงแม้จะอยู่ในช่วงอันนี้มูกับสื่อ แต่ก็มีความเด็ดลอดออกมาเหมือนกันว่า Perhaps he has not got what it takes (เขาอาจไม่มีกึ๋นเพียงพอที่จะทำงานได้) เหมือนที่คนอเมริกันและคนทั้งโลกมอบความปรารถนาดีและไว้วางใจให้ เสียงบ่นนี้ก็อาจเป็นเพราะเขายังไม่ได้มีโอกาสพิสูจน์ให้เห็น

แต่สำหรับโอบามาร์ค (อายุ 44 ปี) นั้น แค่เป็นนายกรัฐมนตรีเพียง 4 เดือนก็ได้มีโอกาสพิสูจน์ให้เห็นแล้ว ดังสำนวนฝรั่งที่เรียกว่า He has proved his mettle หรือมีความสามารถและมีความมุ่งมั่นเพื่อจะเอาชนะสิ่งที่ยากได้